

STANOVALIŠČA PREŠERNOVA, KASTELČEVA IN JELOVŠKOVIH V LJUBLJANI.

IVAN VRHOVNIK.

Pri sestavi tega spisa so se vzeli v poštev vsi viri, ki morajo pripomoči do pravilnega odgovora na stavljeno vprašanje:

1. Msgr. Toma Zupana: Črtice iz Prešernove rodovine (SN 1878, 119); Iz Prešernovega življenja (LZ 1881); Spomini pesnikove sestre Lenke o Prešernu (L. rkp.); Pesnika Prešerna sorodovina (msgr. Z., rkp.).

2. Vseučiliškega profesorja dr. Frana Kidriča gradivo za Prešernov življenjepis (Kd, rkp.).

3. Katalogi profesorja veronauka na liceju Josipa Dagarina, poznejšega kranjskega dekana, hranjeni v kranjskem župnem arhivu (D; po izpiskih g. dekana Antona Koblarja). Kataloga za šolski leti 1819/20 in 1820/21 imata n. pr. pri Prešernu poleg dijakovega imena (Prešern Franz) starost (obakrat premajhna: 16, 19), stanovališče, rojstni kraj (Rodnje in Oberkrain), ime staršev (Simon, Maria, Bauern), нравnost (conf., conf) in napredek (E, E obakrat — jako znamenit vir!). Dagarin je zabeležil v svojem zasebnem zapi niku, česar nimajo niti gimnazijski niti licejski katalogi tiste dobe (Kd).

4. Opisi Poljanskega predmestja (Beschreibung der Vorstadt Pollana und Hühnerdorf), ki jih je sestavil Prešernov sošolec, šentpeterski župnik Matej Svetličič za leto 1857 (A v dveh sešitkih), za leto 1840 (B) in 1845 (C; šentpeterski župni arhiv f. VIII). To so s sukancem sešiti zvezki v mali 4°, kjer ima vsaka hiša svojo stran, malokatera po dve in več strani. Zgoraj stoji ime hišnega posestnika; potem se vrste v vzporednih stolpcih krstna in rodbinska imena stanovalcev, njihov stan, starost, rojstni kraj (včasih izpuščen) in pripomnja (večinoma prazno). Matej Svetličič, ki je z opisi Poljanskega predmestja zapustil važen vir tej razpravi, je bil rojen 5. septembra 1799 v Spodnji Idriji, študiral z izvrstnim uspehom v Ljubljani, bil posvečen 27. avgusta 1825, kaplanoval 1825 do 1851 v Šmariji, bil 1851—1856 vicedirektor in ekonom v bogoslovnem semenišču, župnik pri Sv. Petru v Ljubljani 1856—1855, kanonik v Novem mestu 1855 do smrti 13. oktobra 1866.

5. Ernestina Jelovšek, Spomini na Prešerna (Sp).

6. Državni šematizmi iz one dobe in sezname ljubljanskih hiš (zlasti 1815, 1822, 1828, 1855, 1840 in 1855).

7. Matice ljubljanskih žup (šenklavske, fraučiškan-ske in šentpeterske po izpiskih Kd).

8. F. Deschmanna Grundriss der Hptst. Laibach, Prag 1827 (priloga knjigi neznanega pisatelja: Das Königreich Illyrien 1826), kjer je opremljena vsaka hiša s tedanjo številko.

9. Emil Luterotti, Plan der Provinzial Hptst. Laibach (izdal Blaznik po 1855, primerek v Narodnem muzeju, Kd).

V pričujočem spisu se navaja najprej današnje ime ulice in današnja številka hiše, v oklepaju pa stari, oziroma Dežmanovi ali Luterottijevi podatki.

* * *

V svojih poezijah se je Prešeren rad spominjal Ljubljane, o kateri trdi, da ima toliko devic, kakor zvezd nebo. Proslavljal jo je kot »ljubljenko nebes«. Bila je pa tudi njegova ljubljanka. V njenem objemu je preživel nad polovico svojih let; v njenem krilu je zložil veliko večino neumljivih pesmi. Tedanja patriarhalna Ljubljana diha iz Prešernovih poezij. Na pesnika, kakor sploh na vsakega, vpliva najbližja okolnost — stanovanje. Ali ni bil n. pr. mir Rožne ulice med drugim vzrok, da je tamkaj vzkipelo in se razvilo Prešernovo pesniško delo? Važno je torej vprašanje: kje je stanoval Prešeren? Kakor se razvidi iz pričujočih vrstic, se je Prešeren precej pogostoma selil. Nehote se spomniš na njegovo pesem: Kam?

* * *

1812—1821. V jeseni leta 1812. se je vpisal Prešeren v ljubljansko normalno. Kje je stanoval tedaj in v nižjih razredih gimnazije, je še pokrito s temo; menda je bival pri neki Lizi na Poljanah (LZ 1881, 275: L). V kateri poljanski hiši je tičalo tisto dijaško gnezdo, ki mu je gospodinjala Liza, se ni dalo dognati; vsaj o Lizi, ki se še omenjajo v Svetličičevih opisih 1857 do 1845, se ne more o nobeni z gotovostjo reči, da je ona, pri kateri bi naj bil stanoval Prešeren (Kd).

Ribičeva hiša z Vrbe je poslala za Francetom še dva njegova mlajša brata v ljubljanske šole: Joža, r. 1805, in Jurija, r. 1805, ki sta bivala vsaj pol leta v skupnem stanovanju s Francetom (L). Joža, jako nadarjen mladenič, je umrl prvošolec. Za prvo polletje je prejel dobro spričevalo, datirano marca 1818 (sedaj last msgr. Toma Zupana); drugega polletja ni dovršil; umrl je za vodenico 30. aprila 1818 v svojem stanovanju na Mestnem trgu 17 (Kendova, takrat Aichholzerjeva hiša 257, Kd). Jurij, ki je nadaljeval študije v Ljubljani, po dovršeni filozofiji prestopil v krško škofijo, dne 5. avgusta 1852 postal mašnik, služboval kot kaplan na raznih krajih na Koroškem in umrl dne 7. oktobra 1869 upok. župnik v Ovčji vasi pod Višarjami (Kd). je stanoval v 1. letniku liceja 1827 Za Gradom 20 (stara številka), v 2. letniku 1828 na Poljanski cesti 9 (9, D).

V višjih razredih se je Prešeren sam zdrževal in mnogo zaslužil z instrukcijami (KO 1904, 105). Ugotovljeno je, da je instruiral pri Pagliaruzzi-jevih in pri Laurinovich. Na Mestnem trgu 17 je stanoval z bratom o Jožefovi smrti, če že ni bil takrat instruktor pri Pagliaruzzi-jevih v Cekinovem gradu poleg Tivolija, kjer so mu dajali hrano in stanovanje (LZ 1881, 275, L). Vlastelin Ziga pl. Pagliaruzzi, poročen z Josipino Romano, je imel tri otroke: Josipa Emanuela (r. 17. avg. 1809), Terezijo Frančiško (r. 28. sept. 1810), Josipa Mária (r. 7. julija 1812). Kot Prešernova učenca moreta priti v poštev prva dva; a Josip Emanuel je umrl dne 25. maja 1819, kar je utegnilo biti vzrok, da je Prešeren zapustil Cekinov grad (Kd).

V šolskem letu 1819/20, t. j. v prvem letniku filozofije, je bival Prešeren na Mestnem trgu 19

(Viktorja Schifferja, ondaj Josipine Laurinove hiša 239, D). Jelovškova poroča, da je bil Prešeren nekaj časa domači učitelj v rodbini delnosodnega svetnika Josipa Laurina, ki je umrl leta 1848, kot predsednik kriminalnega sodišča in dvorni svetnik v Milanu. Laurin se je prvič poročil dne 12. aprila 1812 z Josipino, vdovo Recherjevo, roj. Hartlovo, sestro Julije Primčeve, ki mu je rodila šestero dece; pri šestem je umrla z otrokom vred dne 29. maja 1822 (Kd). Bivanje Prešernovo v Laurinovi hiši nam vsiljuje misel, da je bil prav takrat v tej družini instruktor in sicer prvorojenki Mariji Josipini Viljelmi, rojeni dne 31. decembra 1815; drugi Laurinovi otroci so bili tedaj za šolski pouk še premajhni (Kd). Na poset k Laurinovi je prihajala v tem času pač tudi Laurinkina sestra Julijana Primčeva s triletno hčerko Julijo, rojeno 30. maja 1816 v Sritarjevi ulici 1 (Krisperjeva hiša, takrat Alborgettijeva 265, corrige DS 1921, 54, Kd). Ni izključeno, da je opustil Prešeren učiteljevanje pri Laurinovi, ker je dobil rodbinsko ustanovo (Kd).

V drugem letniku filozofije 1820/21 je stanoval Prešeren v Wolfovi ulici 5 (Krejčijevih dedičev hiša, takrat Kapucinsko predmestje Terezije Hafnerjeve hiša 20, D). V isti ulici št. 6 (ondaj 45) je stanovala tudi Primčeva Julija (Kd).

Iz gorenjega je jasno, kje je Prešeren bival v kongresnem letu. Da bi bil leta 1821, gostoval pri Topolščakovih v Kravji dolini (sedaj Vidovdanska cesta), kamor ga je nastanil dr. Ivan Tavčar v romanu Izza kongresa, je zgolj domišljija pisateljeva (dr. I. Prijatelj, v opombah, 505).

1828—1846. V tem času so igrala za Prešerna precejšnja vloga Kastelčeva stanovanja, o katerih nudijo šematizmi naslednje podatke: Miha Kastelic, praktikant pri c. kr. ilirski upravi državnih posestev, je stanoval leta 1823. in 1824. v Sv. Florijana ulici 5 (takrat Stari trg 36), leta 1825. v Trubarjevi ulici 2 (Sv. Jakoba trg 144); kot skriptor licejske knjižnice leta 1826. in 1827. na Kongresnem trgu 14 (Kapucinsko predmestje 51), leta 1828. do 1831. na istem trgu 15 (Kapucinsko predmestje 52), leta 1832. do 1835. na Mestnem trgu 17 (237), leta 1836. do 1838. na Poljanski cesti 17 (15), leta 1839. na isti cesti 19 (po potresu nova hiša, sedaj last pekovskega mojstra Frana Dolinarja — gostilna pri Bučarju — do leta 1840. Zgornje Poljane 14, potem 22, leta 1877: 23) v hiši Jožefa Kastelca, ki sam ni stanoval v nji. Kdo je bil Jožef Kastelic, ni bilo moči zaslediti. Najbrž je bil Mihov sorodnik — morda tisti Kastelic, ki ga beležita šematizma 1823 in 1824 kot uradnega slugo verskozakladne gosposke v Mekinjah. Svetličič je zapisal Miha Kastelca leta 1837. (A 1) na stari hišni št. 15: Michael Kasteliz Biblioth. Script. 1796 Sittich — Kath. Godez Köchin 1812 dto (sc. Sittich), potem na stari številki 14 dvakrat: leta 1840. (B) in leta 1845. (C): Michael Kasteliz [Lyc.] Scriptor 1796 Oberdorf [bey Sittich] — prvič s kuharico: Katharina Godez Köchin 1813 Stranska vas bey Sittich, drugič z gospodinjo: Josefa Pafsar Wirtschaftlerin 1802 Seisenberg. V tej hiši je bil Stanko

Vraz radi obolesti leta 1841. dalje časa Kastelčev gost (dr. I. Prijatelj, ČZN VII, 172). Miha Kastelic je ostal v hiši, ki je bila last Jožefa Kastelca še v hišnem seznamu 1860, v seznamu 1869 pa že last Mihe Kastelca nezakonske hčere Amalije Longine, pozneje omožene Pfeifer, 28 let do smrti dne 22. oktobra 1868. Last Jožefa Kastelca in za njim Amalije Longine je bila tudi hiša na Poljanskem nasipu 22 (prej 25, 26), sezidana krog 1860. Po smrti Amalije Longine, omožene Pfeifer (u. 1. novembra 1908) se je našla v tej hiši slovsvena zapuščina Kastelčeva, hranjena sedaj deloma v študijski knjižnici, deloma v muzeju (Kd).

Ko se je bil Prešeren vrnil pod jesen 1828 v Ljubljano, se je nastanil najprej pri Kastelcu na Kongresnem trgu 15 (takrat 52). V isti hiši, kjer sta zgoraj bivala Prešeren in Kastelic, sta imela takrat že nekaj let gostilno »pri Metki« Jakob in Margareta Podboj, ki sta se krog leta 1840. s tega »Griča« preselila z gostilno v »Pekel« št. 29 (stara, Kd, corrige Gostilne v stari Ljubljani, Jutro 1926, 87, 90). Njune hčere so bile takrat deklice: Marija, r. 11. aprila 1815 na Sv. Petra cesti 2 (stara 2), poročena Cranolinijeva 2. septembra 1835; Barbara, r. 6. decembra 1817 prav tam, poročena Koglova 9. junija 1834; Antonija, r. 10. januarja 1822 istotam, poročena Večeva po 1845; Jerica, r. 15. marca 1824 na Kongresnem trgu 15 (52), poročena Molinejeva dne 25. julija 1845; Frančiška, r. 5. oktobra 1826 istotam, u. 7. decembra 1826, in Terezija, r. 19. oktobra 1827, u. 18. marca 1828 (Kd). Jerici je zložil Prešeren pesem Ukazi (Kd). V podstrešju hiše na Kongresnem trgu 15 je stanovala pozimi 1828/29 Prešernova sestra Lenka, ki se je učila kuhati (L). Pri Kastelcu je stanoval Prešeren nekako do srede leta 1829.

Meseca junija 1829 je zapustil pesnikov stari stric po preslici — Prešernova babica se je tudi pisala Prešeren, toda iz drugega rodu (Kd) — lokalni kaplan Jožef Prešeren Ježico, kjer je deloval devet let (Schumi, Archiv II, 167), in šel v pokoj v Ljubljano. Stanovanje si je najel v Rožni ulici 5 (takrat 100) in vzel k sebi pranečaka, kateremu je dajal tudi hrano (L). Da je Prešeren stanoval v Rožni ulici 5, se razvidi iz vladnih šematizmov za 1830 in 1831. Poznejši šematizmi ne omenjajo našega Prešerna zato ne, ker ni bil v državni službi. Pri omenjenem starem stricu je bival Prešeren do odhoda v Celovec (1832) in po vrnitvi odondod. Za hrano je plačeval menda po 7 gld. na mesec (L). O tem poroča Jelovškova (Sp 10): »Pri Jožefu Prešernu v Rožni ulici je stanoval pesnik do stričeve smrti in podedoval po njem knjige in brevije. Gospodinjala mu je sestra Katarina, ki je podedovala hišno opravilo, ki jo je rabil pesnik do svoje smrti.« Po drugem viru (L) je sestra Katra podedovala po starem stricu polovico pohištva. Precejšen del tega pohištva (posteljnjak, omara, miza, mlin za kavo in dva stola) je last msgra T. Zupana, ki je te stvari polagoma zbral (msgr. Z.). Vpis v peti mrliški knjigi šentjakobski str. 48 svedoči, da je umrl upokojeni lokalni kaplan Jožef Prešeren

(Preschern) v Rožni ulici 100 dne 24. marca 1855, star 85 let za ostarelostjo. Pokopal ga je mestni župnik J. Krizostom Pochlin. Pokopan je bil prav pod veliki križ, ki je stal sredi starega pokopališča pri Sv. Krištofu (SN 1878, 119). Dvornadstropna triokenska hiša, kjer je stanoval Prešeren pri svojem starem stricu, je bila tedaj last Gašparja in Marije Janoch (seznam 1855). Imela je dvojna vrata, po stari šegi zgoraj zaokrožena (L). Sedaj je hiša moderno adaptirana, a notranja razdelitev ji je ostala menda stara. Posestnica te znamenite hiše je sedaj Amalija Šeberjeva, roj. Cvekova.

Po starega strica Jožefa smrti je ponudil Prešernu stanovanje odvetnik dr. Blaž Crobath, v čigar pisarni je bil zaposlen izza 1. dne marca 1854; toda sestra Katra ga je pregovorila, da je odklonil ponudbo, češ, vzemiva si svoje stanovanje, kjer boš ti gospodar, kakor poprej stric Jožef; pohištva imava zadosti za sobe in orodja za kuhinjo (L).

Iz Rožne ulice sta šla gostovat, če je Lenkino poročilo točno (Kd), na Mestni trg 17 (257), kjer je istodobno stanoval tudi Miha Kastelic. Za Prešerna je morala biti v tej hiši neka posebna atrakcija, ker je že prej kot dijak stanoval tu in je v tej hiši umrl njegov brat Joža (Kd).

Nato se je preselil Prešeren, ako se smemo zanesti na Lenkino izvestje (Kd), ne daleč — k »lectarju« v Silvestra Homana hišo na istem trgu v Ključavničarsko ulico 1 (sedaj Ivana Sameca hiša, takrat Glavni trg 259).

Leta 1840. najdemo pesnika s sestro Katro zopet pod isto streho s Kastelcem, in sicer na Poljanski cesti 19 (14). V Svetličičevem opisu (B) je zabeležen kot prvi stanovalec Miha Kastelic. Nato sledi še tri stranke: modrocar Rok Mausehel, zidar Jakob Lustig, cukrinar Jurij Tomasin in zadnja stranka: Franz Prehner Doctor 1800 Verba — in Kath. Prehner Köchin 1799 dto (sc. Verba).

S Poljanske ceste se je premaknil Prešeren leta 1845. v Streliško ulico 2 (sedaj dom Društva sv. Marte — do leta 1840. Sejmski trg 62 — s to številko je označena ta hiša v Dežmanovem načrtu — potem 75, leta 1877: Cesarja Jožefa trg 2). V Svetličičevem opisu (C) stoji na prvem mestu tedanji hišni posestnik: Joseph Reizi Wirth 1777, gest(orben) 15. Juni 1845. Za njim je prva stranka: Franz Prehner Doctor 1800 Verba — Katharina Köchin 1798 (recte 1799) Verba). Poleg pesnika so gostovali tamkaj: čevljar Valentin Premizh, zasebni učitelj Jožef Stoppar in pomožni učitelj v normalki Franc Pirker. Prešeren je imel stanovanje v prvem nadstropju. Pri njem sta stanovala nečaka: Ivan Volk (r. 21. avgusta 1828, gimnazijec 1859 do 1845, licejec 1845 do 1847, mašnik 51. julija 1855, u. kaplan v Ribnici 20. februarja 1869) in njegov brat Jakob Volk (gimnazijec 1845 do 1844), sinova Prešernove sestre Mine, omožene v Ribičevini (Sp 34, 108; DS 1895, 594; Kd). Tu je bila prava »kovačnica« za prepisovanje Prešernovih poezij. S prepisovanjem se je bavil zlasti Ivan Volk. Najbolj sta se prepisovali Romarska in Nebeška procesija

(msgr. T. Zupan). Za Prešernovega gostovanja se je nahajala v tej hiši gostilna. Na sklepniku vrh vežnih vrat je vklesan monogram JR (Jožef Reizi) z letnico 1822. Do vhoda vodijo štiri kamnite stopnice.

Razmerje z Ano Jelovškovo je utegnilo vplivati na to, da se je Prešeren iz Reizijeve hiše preselil zopet na Poljane. O njegovem zadnjem prebivališču v Ljubljani poroča Jelovškova: »Takrat (leta 1844.) sta stanovala (Prešeren in Ana) ravno nasproti, le vrt je bil vmes; kadar je hotel govoriti z njo, ji je lahko dal znamenje z roko (primeri migljaj 15. avgusta 1846, Sp 52). Ondi je stanoval, dokler ni odšel v Kranj« (Sp 46). Kje je bilo to stanovanje? Jelovškovi so stanovali takrat v Kapiteljski ulici 11 (sedaj Črničeva hiša, takrat Žitnikova na Poljanah 16). Nasproti tej hiši je stala za vodo na sedanjem Poljanskem nasipu poleg nekdanjega Gestrinovega, »farbarjevega« vrta (sedaj mestna last) druga Žitnikova hiša — v obeh je bivalo leta 1845. enindvajset strank (C) — prednica sedanje, po potresu sezidane in umaknjene Reichove hiše 10, kjer domujeta dandanašnji društvi Dobrodelnost in Sveta vojska. Tu je stanoval Prešeren do oktobra 1846, ko se je preselil v Kranj (DS 1895, 594; SP 46). Na Dežmanovem načrtu teh številk ni, pač pa obe hiši in sicer za številko 9. Na Lutertottijevem črtežu ima hiša, kjer je stanoval Prešeren, številko 16, dočim je hiša, kjer so gostovali Jelovškovi, brez številke (Kd).

Tradicija, ki jo je zvedel hišni posestnik g. Iv. Frelj, da se nahaja v ljubljanskem mestnem arhivu neka listina, trdeča, da je v Auerspergovi palači bivala neka dama, za katero se je zanimal Prešeren, stanujoči baje v neki visoki hiši v Salendrovi ulici (sedaj last g. Ivana Frelja), ne najde potrdila v aktih (Kd).

Prešeren je zadnja leta svojega bivanja v Ljubljani (1840—1846) stanoval v šentpeterski župi. Za to je imel tehten vzrok. Večkrat je potreboval nra vstvenega spričevala za priloge prošnjam za odvetniško službo. Za tako svedočbo se je zaupno obračal na svojega sošolca šentpeterskega župnika Svetličiča, ki mu jo je rade volje in »brez vsake opazke« izgotovil (Sp 94).

Kje je stanovala Ana Jelovškova, s katero je pesnika zvezala tragična usoda? Anina roditelja sta bila za Ljubljano priseljenca. Delavec Martin Jelovšek je bil rojen 24. septembra 1791 v Čretu, ž. Teharje. Njegova žena Marija, roj. Bobek, r. 1795, je bila baje daljna Prešernova sorodnica (Sp 65). Martin, sin kmeta Antona Bobka, ki je leta 1826. stanoval v Ljubljani na Mestnem trgu 19 (259) ter ga je dne 10. februarja i. l. na Ježici poročil Prešernov stari stric Jožef Prešeren, je bil morda njen brat. Martin in Marija Jelovšek nista bila poročena v nobeni ljubljanski cerkvi. Tudi njuna prva hči Helena ni bila v Ljubljani rojena (Kd). Ana se je rodila 6. julija 1823 hkrati z Jakobom — bila sta dvojčka, Jakec je umrl 28. aprila 1824 — na Karlovški cesti 19 (v prednici sedanje Rastoharjeve hiše, takrat Karlovško predmestje 12). Kumovala sta ji Ignacij Uranitsch, deželni protokolista, in Ju-

lijana Primitz, trgovca soproga. Jelovškovi so bivali na Karlovški cesti 19 (12) ob Zidanem mostu že leta 1819., ko je bil dne 12. februarja rojen Franc Valentin in za njim dne 25. junija 1821 Antonija; bili so tu vsaj še tedaj, ko je Jakob umrl. Dne 14. decembra 1828 je preminil šest mesecev stari Ignacij; tedaj so stanovali na Mestnem trgu 19 (239), v bivši Laurinovi hiši, kjer je bil Prešeren nekdanj domači učitelj in kjer je dve leti poprej izpričan tudi omenjeni Martin Bobek: oče Martin Jelovšek je bil tam hišnik (Kd). Na Mestnem trgu 5 je bil rojen Martin dne 28. oktobra 1852 (Kd). V isti hiši je 25. decembra 1858 umrl dve in pol leta stari Jelovškov sin Alojzij (Kd). Ana je, najbrž bivajoča pri babici, porodila dne 15. oktobra 1859 prvo Prešernovo hčer Terezijo v Gosposki ulici 4 (211, Kd). Medtem se je preselil Martin Jelovšek, ki je postal mitniški paznik, na Poljansko cesto 45 (Spodnje Poljane 56) v hišo svojega svaka mizarja Jurija Lacherja. Te hiše, ki je imela v seznamu 1828 številko 89, v načrtu iz leta 1827. še ni, pač pa v Luterottijevem črtežu, kjer ima št. 26. AM na podboju kaže, da jo je tega leta sezidal Anton Moškerc, od katerega jo je kupil krog 1840 Jurij Lacher. V tetino stanovanje je iz stanovanja staršev pobegnila Ana in tu se je odigral prizor, o katerem piše Ana v Sp 50 (Kd). V Svetličičevem opisu (B) se omenja v tem stanovanju Martin Jelovšek z ženo in tremi otroki — z Ano, Ivanom in Martinom. Tukaj je umrla 14. maja 1840 Prešernova hči Terezija (Kd). Leta 1845. se nahajajo Jelovškovi med žitnikovimi gostači v Kapiteljski ulici 11 (Zgornje Poljane 16). Svetličičev opis (C) jih navaja takole: Martin Jelovšek, Mauthaufseher 1794 (recte 1791), Maria Gatt(in) 1795, Johann Sohn 1850, Martin 1852, Helena Tochter 1816, Anna Tochter 1822 (recte 1825). Svetličič je izpustil Franceta, Jakoba, Antonijo, Ignacija in Alojzija. Prešernova druga hči Ernestina Karolina Frančiška je bila dne 18. decembra 1842 rojena v Florijanski ulici št. 5 (Stentova hiša, takrat Stari trg 57) po vsej priliki zopet pri babici (Kd). Prešernov sin Franc, r. 18. septembra 1845 (Sp 50), je skoraj gotovo istoveten s Frančiškom Ksav., nezakonskim sinom »Ane Preschern, ledigen Tochter des Preschern«, rojenim označenega dne v Florijanski ulici 65, čigar mati bi se bila torej poslužila dvornega dekreta s 15. januarja 1814, velečega, da nezakonska mati ni obvezana navesti svojega pravega imena (Kd). V to smer kažejo tudi druge okoliščine: botra (Apolonija Derglin) je bila obenem babica, a boter (Blaž Bohinc) je bil hkratu cerkvenec (Kd). Poročilo Martina Jelovška ml., da so njegovi stanovali na Mestnem trgu 7 v Kollmanovi hiši, kjer bi bil oče hišnik in kamor bi bil prihajal Prešeren pestovat svojega otroka, se ne da časovno lokalizirati.

Izmed bratov Ane Jelovškove nas zanimata France in Martin. Prvi je študiral od leta 1851. do 1857. gimnazijo, a bil 4. maja 1858 iz liceja izključen (Kat.), nato je postal frančiškan z imenom o. Julijan: po 22 letnem bivanju v samostanu je kot učitelj in propovednik umrl dne

21. septembra 1861 v Nazarju (samost. zap. Kd). Znamenit je Martin Jelovšek ml., ki se je izučil tiskarstva pri Egerju v Stritarjevi ulici. Zaposlen v Mariboru je postal vodja Narodne tiskarne, odgovorni urednik prvim letnikom Slovenskega Naroda, Zori in Vestniku. Preselivši se v Ljubljano je nekaj časa deloval pri Blazniku, potem nepretrgoma 30 let v Narodni tiskarni. V tiskarstvu je bil strokovnjak, sicer pa dobra, odkritosrčna duša, zvest narodnjak in original. Med drugim ni mogel trpeti, da bi kdo zakašljaj, ko je stopil v tiskarno. Svoje doživlja je zapisoval v posebno knjižico, ki jo je vedno nosil pri sebi. Izgubila se je v bolnici, kjer je umrl v visoki starosti 84 let dne 28. aprila 1916. Dva dni potem je bil pokopan pri Sv. Križu (pok. Fr. Hribar — SN 1916, 98). Licejska knjižnica hrani njegove dopise Franu Levstiku (Kd).

Oče Martin Jelovšek je stanoval dne 11. novembra 1852, ko mu je umrla žena Marija, na Poljanski cesti 5 (Zgornje Poljane 7, Kd). Ana Jelovškova je gostovala vsaj dne 17. avgusta 1855, ko je preminil Prešernov sin France, pri svoji teti na Poljanski cesti 45 (56, Kd).

* * *

Izmed hiš, v katerih je bival naš pesniški prvak Prešeren, se jih je sedem ohranilo do danes: Mestni trg 17 in 19, Cekinov grad, Kongresni trg 15, Rožna ulica 5, Ključavničarska ulica 1 in Streliška ulica 2. Najimenoitnejši med njimi sta redvomno: Kongresni trg 15 in Rožna ulica 5. V prvi se je rodila Krajnfka Zhbreliza, v drugi pa Prešernove Gazele, Soneti nesreče, Sonetni venec. V Rožni ulici 5 so vzcvetele »mokrocveteče rožice poezije«. Katera ljubljanska hiša se more meriti z njo? Na njenem pročelju bi se pač spodobil napis: V tej hiši je zložil Prešeren svoje najlepše poezije.

KRAJNJSKA ZHBELIZA V CENZURI.

DR. AVGUST ŽIGON.

Doživela pa je Zhbreliza še svoje lepo leto! Izredno leto, mirno leto, lepo kakor intimna idila — v lastni hiši. Najlepše leto svoje: res literarno leto.

Bil je prvi letnik Zhbrelize — srečno uspeli ustanovitveni letnik z dedikacijami in z »Lenoro«; bil je drugi — njen programni letnik, z »Novo pifarijo«, ki se jej družita kot programni označbi pa tudi za uvod postavljeni Vodnikov »Moj spominik« s svojo nacionalno noto ter Prešernov sonet »Ozhetov nalih« s svojo devizo o liriki: za obema — pa zdaj tretji kot čisto literarni letnik, z razmahom svojim v ostro, toda čisto literarno kritiko, kakršne dotlej naša knjiga ni poznala: z ostro literarno noto v epigramih (»Srfhenih«) ter v literarno-zabavljivih dveh sonetih (o novih Metelkovih črkah pa o novem »ilirijanskem« jeziku), ki se jima je v rokopisu družil sicer tudi še tretji, »Apel in zhevljar«, zoper literarno.